

STUDIEHEFTE

A composite theater poster background. The central focus is a large, close-up portrait of an older man with grey hair and a serious expression. To his right, a smaller inset shows a younger man's eyes. On the far right, a profile of a man with a beard is visible. In the bottom right corner, there is a bust of a man with curly hair. On the left side, there is a red textured area and a small image of a person on a horse.

VILDANDEN + EN FOLKEFIENDE - ENEMY OF THE DUCK

Av Henrik Ibsen. Bearbeidet av Thorleifur Örn Arnarsson og Mikael Torfason,
oversatt av May-Brit Akerholt.

PEDAGOGISK MATERIELL

Studiehefte for videregående skole.

Utarbeidet av Nationaltheatret.

Nationaltheatret høst 2016

INNHALDSFORTEGNELSE

UNDERVISNINGSMATERIELL FOR *VILDANDEN + EN FOLKEFIENDE*
– *ENEMY OF THE DUCK*
Nationaltheatret 2016

Til deg som er lærer	s. 3
Om undervisningsopplegget	s. 5
Handlingen i <i>Vildanden</i> , handlingen i <i>En folkefiende</i>	s. 7
Handlingen i <i>Vildanden + En folkefiende –Enemy of the Duck</i>	s. 8
Roller og relasjoner	s. 9
Oppgaver før forestilling	s. 10–11
Oppgaver etter forestilling	s. 13–21
Finn veien til Nationaltheatret	s. 22

Se også PDF med bakgrunnsstoff.

Klassetrinn: Videregående

Fag: Norsk, samfunnsfag, drama og KRLE

Emner: Politiske forhold i samfunnet, verdivalg, mellommenneskelige relasjoner

Forfatter: Henrik Ibsen. Bearbeidet av Thorleifur Örn Arnarsson og Mikael Torfason, oversatt av May-Brit Akerholt.

I rollene: Mads Ousdal, Eindride Eidsvold, Nader Khademi, Kai Remlov, Andrea Bræin Hovig, Kjersti Tveterås, Frøydís Armand, Lasse Lindtner, Anders Mordal og Terje Strømdahl.

Dansere: Elisabeth Buer Vase, Emily Natalie Su, Ida Eline Wøien, Tuva Holen og Louise Tofte Røiri.

Regissør: Thorleifur Örn Arnarsson. **Regiassistent:** Mikael Torfason. **Scenograf:** Vytautas Narbutas. **Kostyme- og maskedesigner og koreograf:** Sunneva Àsa Weissappel.

Kostymeassistent: Anna Hostert. **Lyddesigner:** Bjarni Frimann. **Lysdesigner:** Agnethe Tellefsen. **Maskør:** Ruth Haraldsdottir Norvik. **Dramaturg:** Hege Randi Tørressen.

Varighet: Cirka 2 timer og 50 minutter inkludert pause.

TIL DEG SOM ER LÆRER

Høsten 2016 er det premiere på forestillingen *Vildanden + En folkefiende – Enemy of the Duck* på Nationalteatret. Den anerkjente islandske regissøren Thorleifur Örn Arnarsson har, i samarbeid med den islandske forfatteren Mikael Torfason, slått sammen to av Henrik Ibsens viktigste dramaer. **Mens *Vildanden* problematiserer sannhet og sannhetsøken i familien, er det i *En folkefiende* sannheten i samfunnet som er gjenstand for debatt.**

Dette er en god anledning til å la elevene bli kjent med to Ibsen-dramaer – og samtidig møte moderne regiteater. Med et fargerikt, overraskende og ekspressivt estetisk univers, blir dette en forestilling som kan få i gang refleksjon hos elevene om hva teater er. Når handlingen i tillegg er flyttet til dagens Norge, og det ikke lenger handler om giftig badevann, men om oljerigger tilhørende selskapet Northern Oil & Gas, er det nærliggende å diskutere temaer i samfunnsdebatten, slik som varslerens rolle, miljøvern versus økonomisk gevinst og medias uavhengighet. Forestillingen legger også opp til samtaler om barns rettigheter, de voksnes ansvar – og spørsmålet om hvorvidt sannheten skal frem for enhver pris.

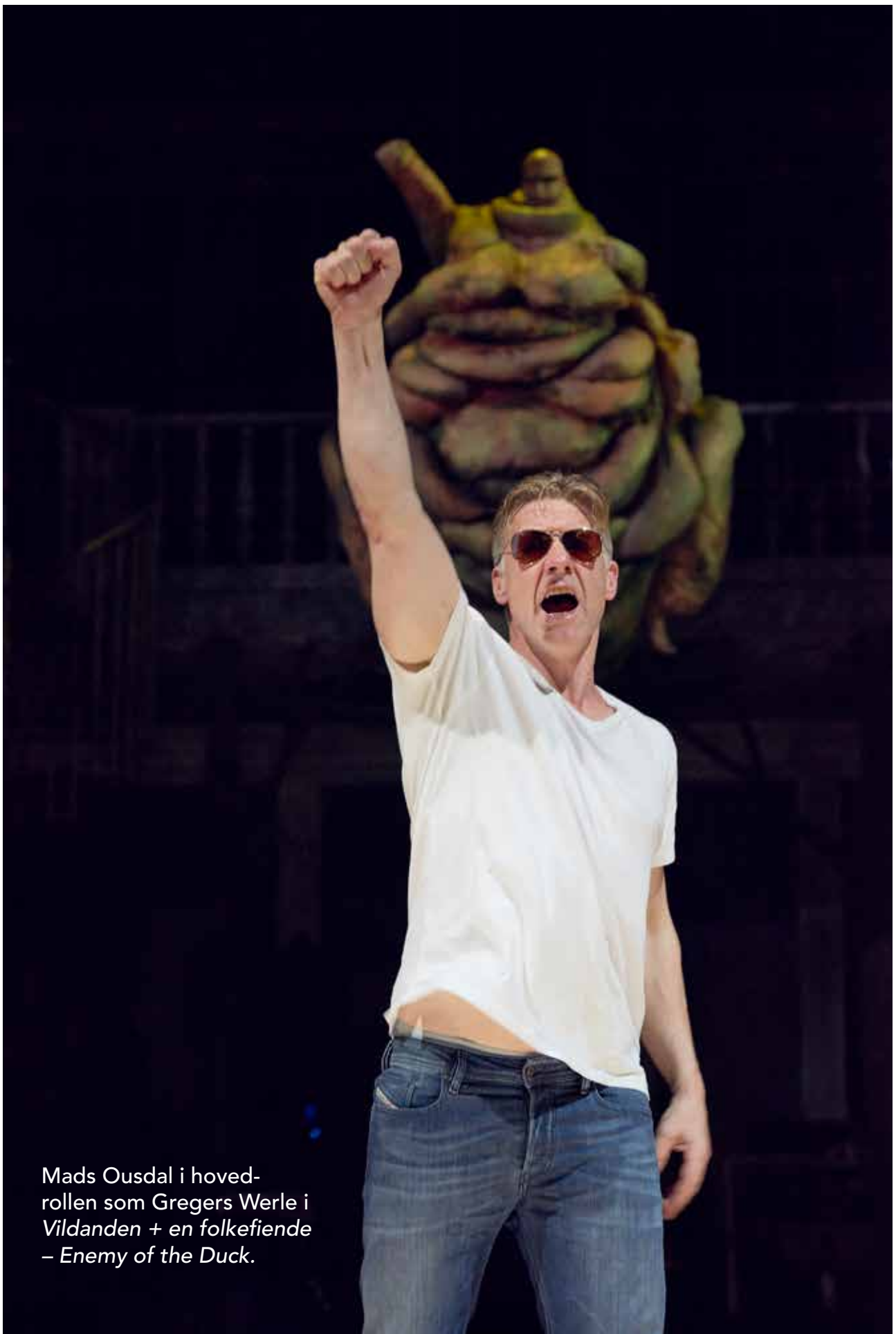
Vildanden + En folkefiende – Enemy of the Duck er en visuell, leken og heftig Ibsen-montasje. Forestillingen åpner Ibsenfestivalen 2016.

Vi håper på gode opplevelser, ny innsikt – og engasjert debatt blant elevene.

Velkommen til Nationalteatret!

Hilsen Hanne Tømte,
teatersjef

Mads Ousdal i hoved-
rollen som Gregers Werle i
Vildanden + en folkefiende
– *Enemy of the Duck*.

OM UNDERVISNINGSOPPLEGGET:

Dette undervisningsopplegget passer i følgende fag: norsk, samfunnsfag, drama og KRLE. Det er tilpasset 10. klasse samt videregående skole.

Vi ønsker at elevene skal kunne utforske teaterforestillingens problemstillinger sammen og hver for seg. Tekstutdragene som ligger vedlagt er til hjelp for å gå mer i dybden av tematikk, karakterene og deres relasjoner. Tekstutdragene er hentet fra forestillingens manus underveis i prøveperioden. Det kan skje endringer under prøvetiden slik at tekstutdragene blir endret, eventuelt tatt helt bort, når forestillingen har premiere. Uansett fungerer tekstutdragene godt som grunnlag for dypere kjennskap til Ibsens verk – og for å få en bedre forståelse av forestillingen.

Oppgavene er inndelt etter tema og kan brukes i forskjellige fag. Det er selvfølgelig ikke meningen at alle oppgavene skal løses; velg de oppgavene som passer din klasse, ditt fag og din undervisning! Oppgavene er merket med hvorvidt de passer før eller etter at man har sett forestillingen. **Elevene får gjerne størst utbytte dersom noen oppgaver gjøres før forestilling**, slik at de er forberedt og har noe kunnskap om det de skal se – og slik at de i ettertid kan diskutere opplevelsene og gjøre flere oppgaver. Det er viktig å formidle til elevene at når man snakker om scenekunst, kan det være flere riktige svar og flere mulige tolkninger.

Vi viser til kompetansemål i lærerplanen for 10. trinn og videregående skole, hvor elevene skal kunne drøfte og reflektere både muntlig og skriftlig om politiske forhold i samfunnet, verdivalg og mellommenneskelige relasjoner. Vi understreker at dramaøvelsene i dette heftet er ment for alle fag, ikke bare dramafag. En praktisk tilnærming til stoffet kan være med på å heve elevenes kompetanse.

Vi tar med glede imot kommentarer, innspill og eventuelle ønsker for innhold i teatrets pedagogiske materiell.

Undervisningsopplegget til *Vildanden + En folkefiende – Enemy of the Duck* og til andre forestillinger på teatret er tilgjengelig på vår skolenettside: nationaltheatret.no/no/ung/skolemateriell

Dette undervisningsopplegget er utformet av Gunhild Aarebrot Kilde og Marte Stubberød Eielsen. Alle foto: Øyvind Eide.

Velkommen til Nationaltheatret!

Vennlig hilsen,

Kari Nordberg Svendsby, prosjektleder skoleformidlingen
kari.svendsby@nationaltheatret.no

Marte Eielsen, redaktør
marte.eielsen@nationaltheatret.no

BAKGRUNNSSTOFF:

I PDF-en med bakgrunnsstoff finner du følgende ressurser:

1. Manusutdrag fra *Vildanden + En folkefiende – Enemy of the Duck*:

Tekstutdrag a) Hjemme hos familien Ekdal
Tekstutdrag b) I redaksjonen

2. Om Ibsen, sannheten, *Vildanden* og *En folkefiende*

3. Dagbladets Martine Aurdal om Ibsen og varslereens rolle

4. Intervju med kunstnertrioen bak forestillingen

5. Hvor langt skal teatrene gå i å aktualisere klassikere? Debattinnlegg:

- a) Mímir Kristjánsson, Klassekampen 5. august 2016: «De evig aktuelle»
- b) Therese Bjørneboe, Klassekampen 13. august 2016: «Evig aktuell?»
- c) Hanne Tømta og Ida Halvorsen, Klassekampen 17. august 2016: «Hva er godt teater?»

Martine Aurdal for du levdagene for et gjennomtennt menneske, for du lykkes for ham med det samme. Samtidig er det kanskje veien.

Den absolutte sannhet

Ibsen er en av de mest kjente forfattere i verden. Han har skrevet noen av de mest kjente og viktigste verkene i verdens litteraturhistorie. Ibsen er en av de mest kjente forfattere i verden. Han har skrevet noen av de mest kjente og viktigste verkene i verdens litteraturhistorie.

IBSEN-MONTÖRENE

«Ibsen er en av de mest kjente forfattere i verden. Han har skrevet noen av de mest kjente og viktigste verkene i verdens litteraturhistorie. Ibsen er en av de mest kjente forfattere i verden. Han har skrevet noen av de mest kjente og viktigste verkene i verdens litteraturhistorie.»

Evig aktuell?

Debattinnlegg om aktualisering av klassisk litteratur i moderne teater.

De evig aktuelle

«Er det noe folk helst er knyttet til, er det karnen»

Debattinnlegg om aktualisering av klassisk litteratur i moderne teater.

«Redaksjonen bar lapp bodene i bløt og opplyttet nyordet hister»

Debattinnlegg om aktualisering av klassisk litteratur i moderne teater.

Hva er godt teater?

Debattinnlegg om aktualisering av klassisk litteratur i moderne teater.

HANDLINGEN I EN FOLKEFIENDE (ORIGINALMANUS):

Dr. Tomas Stockmann får mistanke angående vannkvaliteten i byens kurbad og sender vannprøver til universitetet for analyse. Det viser seg at det er helseskadelige bakterier i vannet. Helseturismen gir gode inntekter, og stengning og ny rørlegging vil få store konsekvenser for eierne.

Folk ønsker å bringe Stockmann til taushet, samtidig som de betviler resultatene av hans funn. I sin kamp for sannheten arrangerer Stockmann et folkemøte. Han går til angrep på det demokratiske prinsipp, flertallsmeningen, og setter vitenskapelig ekspertise opp mot uviljen til å lytte. Stockmann fremstår som en folkefiende, som overfor den massive dumskap trøster seg med at «sterkest er den som står alene». Omkostningene ved felttoget har imidlertid sin pris for både ham og hans nærmeste.

HANDLINGEN I VILDANDEN (ORIGINALMANUS):

Familien Ekdal lever av fotografering i et lite loftskammer med mørkeloft, hvor det befinner seg en skadeskutt villand og andre temmede og fangede dyr: høns, kaniner og brevduer. Husfaren Hjalmar Ekdal er en selvhøytidelig narr med tiltro til at han uten noen form for anstrengelse skal komme opp med en oppfinnelse som vil endre fotokunsten. Det er doktor Relling som har vært på ferde; han deler ut livsløgner i megadoser til slike som trenger noe å leve for.

Hjalmars kamerat Gregers Werle er ute etter «den ideale fordring» og krever full sannhet og åpenhet. I striden mellom Relling og Werle om hvordan en skal innrette seg og på darwinistisk vis føre det beste videre til neste generasjon, brukes stikk motsatte strategier.

Den som har skadeskutt villanden, sluppet unna og latt andre ta skylden for økonomiske misligheter på verket, er Gregers' far, grosserer Werle. Det viser seg at han også er den biologiske faren til husets datter, Hedvig Ekdal, og den hun har arvet sitt svakelige syn av. Av denne grunn lar han også penger tilflyte familien Ekdal.

Etter avsløringen ber Gregers den fjorten år gamle Hedvig om ofre villandens liv for Hjalmar, men da går det galt. Hedvig skyter seg selv.

HANDLINGEN I VILDANDEN + EN FOLKEFIENDE – ENEMY OF THE DUCK

Gregers Werle har funnet ut at prestisjeprosjektet Northern Oil & Gas, der broren Peter er administrerende direktør og han selv er forskningsdirektør, utgjør en trussel mot samfunnet. Feil på oljeriggene kan medføre skadelig forurensning av havet. Han mener at all oljeproduksjon må stoppes. Gregers bestemmer seg for å legge frem saken for bystyret på Miljø- & Klimakonferansen samt gå ut med saken i en kronikk i avisen Folkebudet, noe Peter prøver å forhindre. Ifølge Peter vil utbedring av oljerørene koste flere milliarder kroner – og oljeproduksjonen må stoppes i minst to år. I tillegg frykter han at investorer vil skygge unna selskapet. Dette vil, ifølge Peter, ikke bare være en økonomisk katastrofe for oljeselskapet, men for hele lokalsamfunnet; byens viktigste næringskilde gir arbeidsplasser, og oljeinntektene finansierer velferden til borgerne.

Gregers mener derimot at det er en plikt å sørge for at samfunnet får kjennskap til enhver ny oppdagelse og delta i debatten. Dessuten «lever vi av havet vårt, av fisken i havet, våre naturressurser», sier han. Og ikke minst: Han har sannheten på sin side og den kompakte majoritet i ryggen – tror han.

Men sannhetssøkeren Gregers Werle finner ut av enda mer: For hvorfor har egentlig den 14 år gamle Hedvig Ekdal så dårlig syn, i likhet med Peter? Og hvorfor har den bemedlede Peter Werle så sjenerøst hjulpet Gregers' venn, Hjalmar, til å bli fotograf? Familien Ekdal har en liten bedrift i loftsleiligheten sin, som de så vidt får til å gå rundt. Og Hedvig hjelper til; på grunn av sitt dårlige syn går hun ikke på skolen. Hedvigs lykke i livet er en villand. Villanden er skadeskutt, etter at Peter en gang skjøt etter den på jakt. Hjalmars far, gamle Ekdal, var også en lidenskapelig jeger i sin tid. Men etter at businessen han drev sammen med Peter Werle gikk skeis, og gamle Ekdal fikk skylda, nøyer han seg med å gå på jakt og skyte på dyrene inne på loftsrommet i leiligheten. Men verken gamle Ekdal eller Hjalmar skyter villanden: Villanden er det kjæreste de har – og det er Hedvig som eier den.

Så finner Gregers ut at Hedvig ikke er Hjalmars datter, men datteren til Peter, fra den gang den kvinneglade Peter fikk viljen sin med Gina. Hvordan kan skaden opprettes? Gregers ber Hedvig, som ellers er villig til å gjøre alt for sin far, om å ofre villanden, for slik å vise sin sanne kjærlighet til Hjalmar. Det ender i tragedie.

Slik handler denne forestillingen om kampen om sannheten: Peter har alt å tape på at begge hemmelighetene avsløres. Gregers, derimot, er villig til å ofre alt for å få sannheten frem i lyset. Men når bør sannheten frem – og når bringer den med seg for store omkostninger?

Kjersti Tveterås i rollen som Hedvig og Mads Ousdal som Gregers Werle.

ROLLER OG RELASJONER:

En del av rollene i Ibsens originalmanus er slått sammen, og noen roller er strøket helt. Slik ser rollegalleriet ut i *Vildanden + En folkefiende – Enemy of the Duck*:

Brødrene Werle

Gregers Werle (sammenslåing av Tomas Stockmann og Gregers Werle): Forskningsdirektør i Northern Oil & Gas, broren til Peter Werle, venn av Hjalmar Ekdal.
Spilles av Mads Ousdal.

Peter Werle (sammenslåing av grosserer Werle og Peter Stockmann): Administrerende direktør i Northern Oil & Gas, styreleder i avisen Folkebudet og broren til Gregers Werle. (I *Vildanden* er grosserer Werle faren til Gregers, men her er Peter Werle altså broren til Gregers.)
Spilles av Eindride Eidsvold.

Familien Ekdal

Gamle Ekdal (sammenslåing av gamle Ekdal, doktor Relling og Morten Kiil): Hjalmars far, Hedvigs farfar og den tidligere kompanjongen til Peter Werle.
Spilles av Kai Remlov.

Hjalmar Ekdal: Fotograf, gift med Gina, faren til Hedvig (tror han), sønn av gamle Ekdal og venn av Gregers Werle. **Spilles av** Nader Khademi.

Gina: Hedvigs mor og Hjalmars kone. Har tidligere tjent i huset til Peter Werle. **Spilles av** Andrea Bræin Hovig.

Hedvig: Datteren til Hjalmar (tror hun) og Gina, og barnebarn av gamle Ekdal (tror hun). Egentlig er faren hennes Peter Werle. (Hedvig spilles her av én ung og én eldre skuespiller.) **Spilles av** Frøydis Armand og Kjersti Tveterås.

Pressens menn

Hovstad: Redaktør av Folkebudet. **Spilles av** Terje Strømdahl.

Aslaksen: Medarbeider i Folkebudet. **Spilles av** Anders Mordal.

Billing: Medarbeider i Folkebudet. **Spilles av** Lasse Lindtner.

OPPGAVER FØR FORESTILLING:

1. Tema: Handling, tematikk og tolkning: forberedelser

Sett deg inn i handlingen i *En folkefiende* og *Vildanden*. Les gjerne også teksten «Henrik Ibsen og kampen om sannheten» og intervjuet med den islandske kunstnertrioen som står bak forestillingen og annet vedlagt bakgrunnsmateriale.

Hva tror du Ibsen ønsker å si med *Vildanden* og med *En folkefiende*?

Hvorfor tror du regissøren ønsker å sette sammen disse to skuespillene til *Vildanden + En folkefiende – Enemy of the Duck*?

Hva tenker du om forestillingens tematikk – synes du dette er relevant i dag? Hva kjenner du igjen fra dagens samfunnsdebatt?

Hvilke forventninger har du til forestillingen?

2. Tema: Status

2.1 Les tekstutdrag a, fordel roller. Still opp rollefigurene, gjerne med navneskilt, og lag en rekke av alle karakterene ut fra sosial status. Plasser dem inn i riktig statuslinje: høyest rang – lavest rang. Bli enige i klassen, diskuter hva som er høyest og lavest status, og begrunn valgene ut fra teksten.

2.2 Les teksutdrag b, gjør samme oppgave.

Refleksjonsspørsmål:

2.3 Hva vil det si å ha høy status? Hvem har høy status i samfunnet, i mediene og hjemme? Hvorfor? Hvordan får man høy status?

2.4 Hva vil det si å ha lav status? Hvem – slik du ser det – har lav status i samfunnet, i mediene og hjemme? Hvorfor? Hvordan har disse menneskene fått slik status?

3. Tema: Undertekst

Hva er det karakterene *egentlig* mener når de snakker sammen – kan de mene noe annet enn det de sier? Henrik Ibsen var en av de første dramatikerne som bevisst brukte såkalt *undertekst* i sine skuespill. Dette kan gjøre dramaet mer komplekst og interessant, og det gir rollen større dybde. Undertekst finner vi ikke bare på scenen, men også overalt i hverdagen. Ofte unngår vi å si det vi mener, slik som det virkelig er.

Dramaøvelse: «Gi underteksten».

Les tekstutdrag 1 og fordel roller. Rydd litt plass i klasserommet og prøv å spille ut karakterene. Legg vekt på Hedvig og Gina. Ytterligere to i klassen får rollene som «Undertekst-Hedvig» og «Undertekst-Gina», som plasseres stående på hver sin side av «scenen». Mens tekstutdraget spilles ut, kan disse to – etter Gina eller Hedvigs replikker – rope «Frys!» og fylle inn en setning om hva de tror karakterene *egentlig* tenker. For å fortsette scenen, sier den som har artikulert underteksten: «Spill!»

4. Tema: Frampek og retrospektiv teknikk

Noen av Ibsens skuespill er nesten som detektivhistorier, der man kan oppleve små mystiske hint om ting som vil dukke opp senere. Dette kalles *frampek*. Ofte ser vi hos Ibsen også den såkalte *retrospektive teknikken*, der teksten gir et tilbakeblikk på noe som har hendt tidligere. Mye av dramaet kan dreie seg om konflikter rundt hendelser som fant sted før stykkets start.

Les tekstutdrag a.

- 4.1** I starten av stykket snakker Peter Werle om å «... skåne øynene mine, de begynner å gi meg problemer.» Senere i stykket, som vi kan lese i tekstutdraget, finner vi lignende synsfeil hos en av de andre karakterene, hvem er det? Og hva kan dette fortelle oss om deres relasjon?
- 4.2** Hvorfor tror du at gamle Ekdal drikker inne på loftsrommet sitt – og hvorfor får han arbeid av Peter Werle?
- 4.3** Hvorfor er Gina opptatt av om Gregers fremdeles er like stygg?

Mads Ousdal som Gregers Werle.

OPPGAVER ETTER FORESTILLING

5. Tema: teksttolking og symbolikk

Hva er symbolikk?

I *Vildanden + En folkefiende* sier Gregers: «Hjalmar, du har mye av villanden i deg, du.» Og senere sier Hjalmar: «Villanden er Peter Werles vingeskutte jaktbytte.» Mens Gregers omtales som jakthunden som dykker ned etter villanden. Hva eller hvem tror du villanden et symbol på?

Familien Ekdal driver med fotografi og retusjering av bilder. Hvilken symbolsk betydning kan dette ha i stykket?

Hva forteller handlelista om familien Ekdal?

I *Vildanden* snakkes det mye om å være 13 til bords:

I selskapet hos Werle påpeker Peter Werle overfor Gregers at de er 13 til bords. Peter peker på Hjalmar og sier: «Vanligvis er vi 12.» Når Hjalmar kommer hjem, og Hedvig spør hvor mange de var i selskapet hos Werle, svarer Hjalmar: «Vi var vel en 12–14 personer til bords.»

Den avsluttende replikkvekslingen lyder:

Gamle Ekdal: Og kan jeg spørre hva din skjebne er?

Gregers: Å være den trettende mann til bords.

Gamle Ekdal: Å, faen tro det.

Gregers: Helten er den som til slutt står alene.

Hva betyr det å være den trettende til bords? Og hva menes med uttrykket her? Hjalmar vil ikke være den trettende til bords, mens Gregers på sin side, mener det er hans skjebne. Hvorfor? Har det å være trettende mann til bords noe å gjøre med den siste replikken, som er en omskrevet replikk fra *En folkefiende*: «Helten er den som til slutt står alene»?

Gregers sier: «Vi lever av å selge råttenskap og korrupsjon! Verdens beste land å bo i nærer seg på en løgn!»

Hvordan er *Vildanden + En folkefiende* et samfunnskritisk stykke?

I *Vildanden + En folkefiende* er de to brødrene, Gregers Werle og Peter Werle, to nokså ulike typer. Under følger noen beskrivelser. Kan du plassere de ulike beskrivelsene på enten Gregers eller Peter – og begrunne valgene? Kanskje er det noen beskrivelser som ikke passer? Eller passer kanskje flere og tilsynelatende motstridende beskrivelser på samme person?

En feig tviler, en sannhetens apostel, en moralist, en egoist, en naiv idealist, en kynisk kapitalist, en helt, en skurk, en tulling, en folkefiende, en folkevenn, en jakthund, en familiær bråkmaker, en revolusjonær, en maktglad kvinnejeger.

Historien om brødrene Peter og Gregers Werle kan leses som en «Kain og Abel»-historie. Hvem var Kain og Abel? Og hva er sammenhengen mellom dem og brødrene Werle?

6. Tema: Rollefabel

6.1 Skriv en såkalt rollefabel: Velg en av karakterene fra stykket og skriv karakterens indre monolog – hvem de egentlig er, hva de tenker og det de bærer med seg.

Gregers Werle: Skriv for eksempel om oppvekst og forholdet til mor, far og bror. Alle årene han bodde oppe i nord alene ... Har han hatt kjæreste? Har han venner? Hvilke drømmer har han for fremtiden? Hvilke verdier tror han på i livet? Hvilke konflikter står han i? Hva ønsker han å oppnå? Hvilket samfunn ønsker han seg?

Peter Werle: Skriv for eksempel om oppvekst og forholdet til mor, far og bror. Forholdet til hans avdøde kone. Forholdet til Gina. Og Hedvig. Om å være far. Drømmer. Hobbyer. Jobb. Hvilke verdier tror han på i livet? Hvilke konflikter står han i?

Gina: Skriv for eksempel om hennes historie da hun jobbet hos Werle. Hva drømmer hun om? Ble livet hennes som hun hadde tenkt? Hva tenker hun om Hjalmar? Om Gregers og Peter Werle? Hvilket forhold har hun til Hedvig? Hvordan opplever hun det å være mor?

Hedvig: Hva hun liker å lese? Hvilke drømmer har hun for fremtiden? Savner hun venner? Hvilket forhold har hun til villanden? Hva synes hun om å hjelpe til i huset? Hva slags forhold har hun til mor, far og bestefar?

7. Tema: Tablå

7.1 Dramaøvelse: «Før og etter»-bildet. Del opp i grupper på 5–7 elever. Lag bildene som er skissert under, hold det i ti sekunder, skift – gjerne i sakte film – til bilde 2. Bruk stemningsskapende musikk for å forsterke opplevelsen.

Andrea Bræin Hovig (fra venstre) som Gina, Nader Khademi som Hjalmar og Kjersti Tvetervås som Hedvig.

Familien Ekdal:

Bilde 1: En (tilsynelatende?) lykkelig familie.

Bilde 2: Familien etter at sannheten har kommet frem.

Hedvig og villanden:

Bilde 1: Hedvig, glad og omsorgsfull. Mor, far, Gregers i bakgrunnen, bekymret eller iakttagende?

Bilde 2: Hedvig forvirret etter å ha snakket med Gregers om å ta livet av villanden. Mor, far, Gregers i bakgrunnen, er de fraværende eller opptatt av seg selv?

Redaksjonen i avisen:

Bilde 1: Vi trykker saken! Motiverte og kampklare. Gregers til stede.

Bilde 2: Frykt, latskap, feighet, Werle til stede.

7.2 Skap flere tablå-bilder!**8. Tema: Sjanger**

Da Henrik Ibsen fullførte *En folkefiende*, skrev han i et brev at han var i tvil om at han skulle kalle det et lystspill eller et skuespill. Det ble til at han valgte det siste. *Vildanden* har en tragisk utgang, men det har også mange komiske sider. Ikke minst blir karakteren Hjalmar ofte sett som en klovn, med sine pompøse, selvmedlidende trekk og sine mange stemningsskifter.

8.1 Tragedie, komedie, drama – hvilken av disse sjangrene vil du si at *Vildanden + En folkefiende – Enemy of the Duck* er? Hva har kunstnerne lagt hovedvekt på, synes du?

Kai Remlov i rollen som Gamle Ekdal og Mads Ousdal som Gregers Werle. I bakgrunnen: Frøydís Armand som Hedvig.

Eindrude Eidsvold i rollen som Gregers' bror, Peter Werle.

9. Tema: Miljø og samfunnsdebatt

Mens Gregers Werle er opptatt av at feil på oljeriggene innebærer en potensiell miljøkatastrofe, er Peter Werle mest opptatt av det økonomiske tapet det innebærer å stenge riggene og utbedre skadene. Han mener firmaet «kanskje burde overveie å utbedre skaden en gang i fremtiden» – og frykter at Gregers' rapport vil få store konsekvenser for et lokalsamfunn der oljeinntekter sikrer innbyggernes velferd.

9.1 De to brødrene representerer to ulike holdninger til miljøspørsmålet. Kjenner du igjen de to holdningene fra samfunnsdebatten i dag? Hvem er det i så fall som forfekter holdninger som ligner Gregers', og hvem kan Werles holdninger minne om? Hvem av de to brødrene holder du mest med?

10. Tema: Demokrati og ytringsfrihet

«Som forskningsdirektør i Northern Oil & Gas har du ikke rett til noen personlig mening», uttaler Peter Werle, som er administrerende direktør i selskapet der Gregers Werle er forskningsdirektør. Peter vil nekte broren å publisere sine funn.

10.1 Hva kaller vi dem som våger å si ifra om uheldig eller ulovlig praksis på sin arbeidsplass – eller i annen virksomhet?

10.2 Kjenner du til Edward Snowden, Julian Assange eller Robin Schaefer? Hvis ikke, bruk internett og finn ut hva disse tre har gjort. Ser du noen likheter mellom disse og noen av karakterene i stykket?

- 10.3** Peter Werle uttaler: «Oljeprisene er historisk lave, markedet er nervøst, noe som igjen skremmer bort investorene». Han bruker dette som argument mot Gregers' ytringsfrihet. Hvorfor tror du han argumenterer slik? Og er det et legitimt argument? Tror du at dette kan brukes som argument også i samfunnet vårt i dag?
- 10.4** «Jeg ber dere alle huske hva denne byen var før oljen», sier Werle. Også dagens Norge kan takke oljeindustrien for finansiering av et godt velferdstilbud. Diskuter for og imot at forurensende virksomhet, som oljeproduksjon, finansierer velferdsstaten. Og medfører dette at private selskaper dermed får mye fortjent eller ufortjent makt i samfunnet?
- 10.5** «Majoriteten har alltid feil» og «Helten er den som til slutt står alene», uttaler Gregers Werle i denne forestillingen. Hva slags syn på folkestyre og demokrati forfektes av Gregers Werle her?

11. Tema: Medienes rolle

Les tekstutdrag b.

- 11.1** Hvem bestemmer hva som skal trykkes i en avis? Redaktøren, annonsøren, den offentlige mening eller andre?

Terje Strøm Dahl (fra venstre) som Hovstad, Lasse Lindtner som Billing og Anders Mordal som Aslaksen i avisen Folkebudet.

- 11.2** Hvorfor tror du at redaktør Hovstad til slutt ikke vil trykke artikkelen til Gregers?
- 11.3** Hvem begrenser og kontrollerer ytringsfriheten – eller trykkefriheten – i et samfunn?
- 11.4** Hvilke regler gjelder for redaktørens ansvar for innholdet i mediet?
- 11.5** Synes du at redaktør Hovstad burde trykket Gregers' artikkel? Begrunn oppfatningen din.
- 11.5** Tror du denne situasjonen kunne oppstått i det virkelige liv?

12. Tema: Sannheten

- 12.1** Gregers er opptatt av den ideale fordring, eller det ideale krav. Hva menes med dette? Og er du enig i dette livsmottoet?
- 12.2** En berømt replikk fra Ibsens originalmanus av *Vildanden*, lyder: «Tar du sannheten fra et gjennomsnittsmenneske, tar du lykken fra ham med det samme.» Hva betyr det? Og ser du eksempler i forestillingen på at uttalelsen kan stemme?
- 12.3** Skal sannheten frem for enhver pris? Kan du tenke deg situasjoner der det er best å vite sannheten – og tilsvarende der det er best at sannheten forblir skjult?

13. Tema: Forumteater

Teaterteoretikeren Augusto Boal utviklet forumteater – «de undertryktes teater» – som en slags generalprøve på virkeligheten. Dette er et spill der rettferdigheten skal seire. Vi legger vekt på Hedvig; barnets rettigheter står i sentrum. Øvelsen er ment for å skape refleksjon og økt handlingskraft ut fra elevenes egne ideer om etikk, moral og empati.

13.1 Dramaøvelse: forumteater.

Lag en såkalt antimodell:

Bruk tekstutdrag a (fra der hvor Hjalmar returnerer hjem etter selskapet hos Werle og til der hvor Hedvig får menyen overlevert).

Fordel roller og øv inn scenen. Elevene lærer replikkene noenlunde utenatt, men kan også improvisere i scenen, så lenge de forholder seg til plottet. Hovedrollen er den som fører scenen fremover og er «hoved-undertrykkeren», altså Hjalmar.

Velg en «Joker». Denne skal stå utenfor og kontrollere spillet. Ikke overdriv, det skal være realistisk.

Spill scenen for resten av klassen.

Når det er tydelig at undertrykking skjer (idet Hedvig får overlevert menyen fra selskapet, for eksempel), roper Joker «Stopp!» og henvender seg til resten av klassen og spør om det er noen som har en bedre løsning på situasjonen – en realistisk vinkel som kan hjelpe den undertrykte, Hedvig.

Eleven med en ny idé går inn i scenen, overtar en av rollene – og scenen spilles om igjen.

Eleven forsøker i sitt spill å endre scenen ved replikker som fører til en mer rettferdig slutt, ved å spille ut sin idé til ny argumentasjon/vinkling. De andre som spiller, må svare på denne elevens forslag i spillet.

Pass igjen på at det ikke overdrives i noen retning. Da roper Jokeren «Stopp!» Så prøver de som spiller å justere og spille scenen om igjen.

Flere elever med nye vinklinger kan prøve seg og gå inn og spille i antimodellen – helt til klassen har funnet en scene hvor rettferdigheten seirer.

Forumteatret kan også gjøres med tekstutdrag b som utgangspunkt, da med en mer samfunnsrelatert problemstilling, og der Werle er hoved-undertrykker og Gregers er den undertrykte.

14. Tema: Forestillingen

Les debattartiklene om aktualisering av teaterstykker. Hvor langt synes du en regissør kan gå i å aktualisere dramatikerens tekst eller sette teksten inn i andre sammenhenger? Hvordan synes du regissøren har løst oppgaven her?

Det ryktes at filmregissør Steven Spielberg var sterkt påvirket av *En folkefiende* da han lagde filmen *Jaws (Haisommer)*. Plottet er det samme, bare satt i en ny sammenheng: Einstøingen som vil advare badegjester mot haiangrep, mens resten av byens overordnede vil ta sjansen på ikke å advare, da dette kan forårsake at ferisesongen og turismen forsvinner ...

Hvis du skulle vært regissør og satt opp *En folkefiende*, ville du satt stykket inn i en ny og kanskje mer moderne sammenheng? Hvilken?

Regissøren av *Vildanden + En folkefiende – Enemy of the Duck*, Thorleifur Örn Arnarsson, er kjent for en ekspresjonistisk stil, og han er inspirert av teaterfornyeren Bertolt Brechts såkalte fremmedgjøringseffekt («Verfremdung»). Det vil si at man bryter illusjonen om at det publikum ser på scenen er virkelig. Dette skjer for eksempel ved at skuespilleren trer ut

Regissør Thorleifur Örn Arnarsson (til venstre) og skuespiller Lasse Lindtner under en prøve.

av rollen sin, at man bryter ut av handlingen med musikk, eller ved å fremstille karakterer eller handling på andre ikke-realistiske måter. Hva betyr det at regissøren har en ekspresjonistisk stil? Og finner du noen eksempler på verfremdungseffekt i denne forestillingen?

Hvorfor tror du karakteren Hedvig i tillegg til å bli spilt av en ung skuespiller også blir spilt av en eldre?

Scenerommet er delt inn i to etasjer. Hvordan ser det ut nede, hvordan ser det ut oppe, og hva tror du er tanken bak denne inndelingen?

Det er flere unge dansere med i forestillingen. Hvilken funksjon mener du disse har?

Hvorfor tror du de tre mennene som jobber i avisen Folkebudet er ikledd *fatsuits* (fedmedrakter)?

Teater er et totalkunstverk som rommer mange andre kunstarter. Hvilke kunstarter er representert i denne forestillingen, tror du?

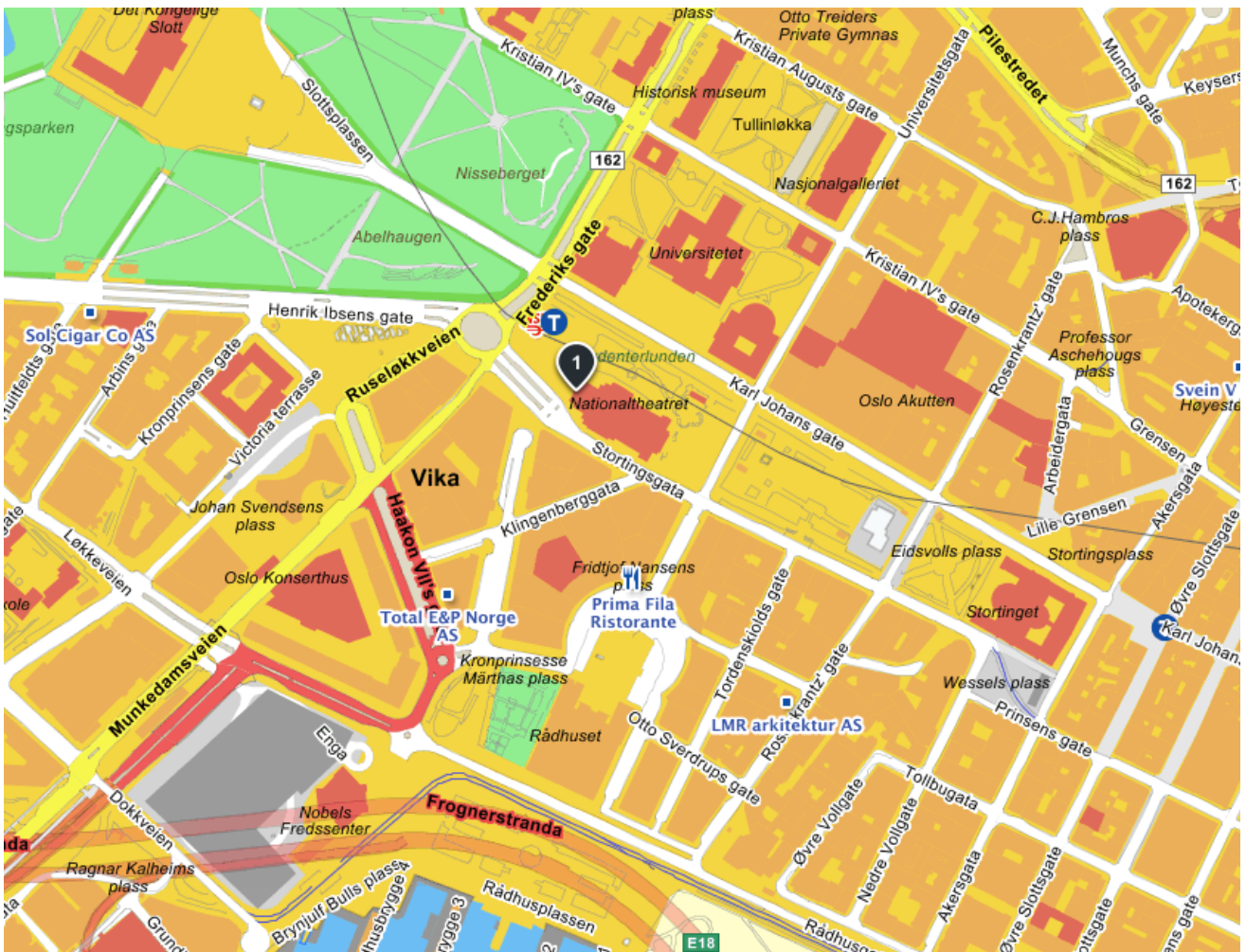
Ingen teaterforestilling blir helt lik den neste. Hvilken rolle tror du publikum spiller her? Hvordan tror du at publikums reaksjoner (latter, klapping, uro, stillhet osv.) påvirker skuespillernes prestasjon?

Vekket forestillingen noen følelser eller refleksjoner hos deg? Ble du overrasket over noe? Synes du noe var vanskelig å forstå? Hva sitter du igjen med etterpå? Levde forestillingen opp til forventningene dine?

FINN VEIEN TIL NATIONALTHEATRET

Johanne Dybwads plass 1, 0161 Oslo

Nationaltheatret ligger midt i Oslo sentrum, mellom Slottet og Stortinget.

KOLLEKTIVTRAFIKK

Både T-bane, trikk, buss og tog stopper ved Nationaltheatret. Etter Jernbanetorget er Nationaltheatret det stoppestedet med flest forbindelser i Oslo.

Ruten og transportmiddelet som passer best for deg, finner du [her](#).